

Dr. sc. Dubravka Šimonović¹

Međunarodnopravi okvir za uklanjanje rodno uvjetovanog nasilja nad ženama : CEDAW konvencija i Istanbulska konvencija ²

Temeljnih međunarodopravnih instrumenta za zaštitu prava žena je UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW konvencija) usvojena 1979. godine. Ona zabranjuje sve oblike diskriminacije žena i djevojčica a za cilj postavlja postizanje pune rodne jednakosti muškaraca i žena. Ona je istovremeno instrument za uklanjanje diskriminacije žena, za zaštitu ljudskih prava žena, za osnaživanje žena, za uklanjanje stereotipa o rodnim ulogama i za uklanjanje nasilja nad ženama koje tretira kao oblik diskriminacije žena i kršenje ljudskih prava žena.

Zabrana diskriminacije na osnovu spola uvriježeni je standard međunarodnog prava o ljudskim pravima te je spol kao diskriminacijska osnova uključen u Opću deklaraciju o ljudskim pravima iz 1948. godine i druge temeljne UN instrumente za zaštitu ljudskih prava. Ona u članku 2. određuje: "*Svakome pripadaju sva prava i slobode utvrđene u ovoj Deklaraciji bez razlike bilo koje vrste, kao što je rasa, boja kože, spol, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, imovina, rođenje ili drugi status*".³

Međutim ovakva zabrane diskriminacije na osnovu spola nije bila dovoljna da se smanji učestalost i široko rasprostranjenost diskriminacije žena te je 1979. godine usvojena posebna UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW kon-

¹ Dr. sc. iur. Dubravka Šimonović, imenovana je od UN Vijeća za ljudska prava za Posebnu izvjestiteljicu UN za nasilje nad ženama njegove uzroke i posljedice 1.8. 2015. godine inicijalno na tri godine sa mogućnošću produženja za još jedan mandat.

² Ovaj rad se temelji na radu autorice: Razvoj i sinergija globalne CEDAW konvencije i regionalne europske Istanbulske konvencije kao instrumenata za uklanjanje diskriminacije i nasilja nad ženama objavljen u Perspektive Antidiskriminacijskog Prava, Pravni fakultete u Zagrebu, 2014, str 85-98

³ Opća deklaracija o ljudskim pravima, Narodne novine-Međunarodni ugovori broj 12. od 27.11. 2009.

vencija⁴ koja se odnosi na zabranu svih obila diskriminacije žena na osnovu spola/roda. Ona je rodno specifičan instrument za zaštitu žena na području inače rodno neutralnog međunarodnog prava o ljudskim pravima.

CEDAW Konvencija je stupila na snagu 1981. godine, a do danas je prihvaćena od strane 189 država.⁵ Republika Hrvatsku je država stranka od 1992. godine temeljem notifikacije sukcesije tj, prihvaćanja obveza od države prednice tj. SFR Jugoslavije koja ju je ratificirala 1981. godine.⁶ CEDAW Konvencija druga po broju država koje su je prihvatile u odnosu na ostale temeljne UN ugovore na području ljudskih prava. Istovremeno ona je prva po broju rezervi kojima se države članice izuzimaju od obveze primjene određenih odredbi, odnosno zadržavaju postojeću diskriminaciju žena na određenim područjima. Navedeno gotovo univerzalno prihvaćanje ove Konvencije upućuje na lakše prihvaćanje ideje o jednakosti muškaraca i žena od njezine provedbe na nacionalnoj razini što potvrđuje velik broj rezervi kojima se u zadržava stvarna diskriminacija žena. Rezerve se najčešće odnose na članak 2 koji je temeljni za prihvaćanje načela pune jednakosti između muškaraca i žena te zabranu svih obila diskriminacije te na članak 16 koji se odnosi na jednakost u obiteljskim odnosima.⁷

⁴ Konvencija o uklanjanju svih obila diskriminacije žena (The Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women), usvojena je rezolucijom Opće skupštine Ujedinjenih naroda 34/180 18. prosinca 1979, <http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw.htm>

⁵ A /72/93 od 1.7.2017, šest UN država nije ratificiralo Konvenciju: Iran, Palau, Somalia, Sudan, Tonga, SAD, te Sveta Solica.

⁶ Za neslužbeni prijevod CEDAW Konvencije vidi Šimonović, D.; *Kratak vodič kroz CEDAW/Konvenciju o uklanjanju svih obila diskriminacije žena i njezinu primjenu u Republici Hrvatskoj*, Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH, Biblioteka ONA, Zagreb 2004, str. 95-105. Zadnji objavljeni prijevod CEDAW konvencije na srpskom jeziku objavljen je 1981. u Službenom listu SFRJ, br.11 od 9. listopada 1981. godine. Vlada Republike Hrvatske usvojila je 13. studenog 1992. Odluku o objavljivanju mnogostranih međunarodnih ugovora kojih je Republika Hrvatska stranka na temelju notifikacije o sukcesiji, među kojim je navedena i Konvencija o ukidanju svih obila diskriminacije žena, objavljenu u Sl. l SFRJ, br.11/1981. Navedenom Odlukom preuzeti su tekstovi mnogostranih međunarodnih ugovora države prednice, te je određeno da će se službeni tekstovi ovih međunarodnih ugovora objaviti u roku od dvije godine, međutim za većinu njih uključujući i CEDAW konvenciju to još nije učinjeno. Vidi: Narodne novine 12/1993.

⁷ Rezerve su načelno dozvoljene prema članku 28 Konvencije osim onih koje nisu spojive sa njezinom svrhom i predmetom. CEDAW odbor smatra da su članci 2 i 16 centralni članci te da su rezerve uložene na njih inkompatibilne sa objektom i svrhom Konvencije. Vidi: Statement on reservation of the CEDAW Committee, Report of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, UN GA, A/53/38/Rev.1.

CEDAW Konvencija ulazi u krug UN Konvencija na području ljudskih prava koje uspostavljaju ekspertna tijela za praćenje njihove primjene putem izvješća koje su države stranke obvezne podnosti. Ona je u sustavu "živućih" UN pravnih instrumenta koji uspostavljaju ekspertna tijela za nazor njihove primjene. CEDAW konvencija uspostavlja CEDAW Odbor ili Odbor za uklanjanje diskriminacije žena koji se sastoji od 23 stručnjaka/inje izabrane od strane Država stranaka ove Konvencije. Uz Razmatranje izvješća CEDAW Konvencija ojačana usvajanjem dodatnog **Fakultativnog protokola** iz 2000. godine, koji omogućuje podnošenje individualnih pritužbi za zaštitu prava iz Konvencije CEDAW Odboru. Njime se omogućuju i istragu o ozbiljnom ili sustavnom kršenju prava iz Konvencije ukoliko Države Stranke takvu mogućnost ne isključe kod same ratifikacije.⁸ Kroz Odluke CEDAW odbora u pojedinačnim pritužbama ili istragama prema Fakultativnom Protokolu CEDAW odbor kao "kvazi sudsko tijelo" razmatra kršenje prava iz Konvencije, te usvaja odluke u konkretnim slučajevima .

CEDAW konvencija je međunarodno pravni instrument koji se progresivno razvija i unaprjeđuje kroz tumačenje CEDAW Odbora. To tumačenje se odvija kroz **Zaključne preporuke** koje nakon razmatranja izvješća, podnesenog od države stranke CEDAW odbor usvaja konsenzusom u kojima navodi uočene probleme te daje preporuke za njihovo uklanjanje. **Opće preporuke su isto instrument za tumačenje Konvencije no njih Odbor upravo i donosi da bi pojasnio doseg pojedinih odredbi ili područja obuhvaćenih Konvencijom. One se odnose** za sve države. Daljnji instrument su **Odluke** CEDAW Odbora u pojedinačnim slučajevima odnosno **Odluke** u istragama o kršenju Konvencije. Uz to CEDAW odbor usvaja i razne Izjave o pojedinima temama koje objavljuje na UN portalima.

⁸ Republika Hrvatska je ratificirala Fakultativni protokol uz Konvenciju o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, službeni prijevod je objavljen u Narodnim novinama-međunarodni ugovori broj 3/2001. Fakultativni protokol je prihvaćen od 109 države stranke od kojih su četiri isključile mogućnost provođenja istraga o ozbiljnom ili sustavnom kršenju prava prema člancima 8 i 9. Bangladeš, Belize, Kolumbija, Kuba, <http://www2.ohchr.org/english/law/cedaw-one.htm> , A/72/93 od 1.7.2017

CEDAW Konvencija uz zabranu diskriminacije žena propisuje i obvezu usvajanje odgovarajućih mjera za unapređivanje položaja žena kako bi se realizirala stvarna jednakost sa muškarcima.

Time ona postavlja širok pravni okvir za postizanje pune rodne jednakosti jer omogućuje i poduzimanje privremenih pozitivnih mjera. Naime CEDAW konvencija obvezuje države članice da formalno usvoje ali i ostvaruju jednakost muškaraca i žena. Članak 2 Konvencije obvezuje države članice na unošenje "načela jednakosti muškaraca i žena" u nacionalne ustave ili druge odgovarajuće zakone, ali i na "praktičnu primjenu tog načela."

Konvencija u članku 2 koristi termine "principle of equality of man and women" odnosno koristiti termin "načelo jednakosti muškaraca i žena", a termin "gender equality" se počinje koristiti u Pekinškoj Platformi za djelovanje iz 1995. Nakon toga se u UN dokumentima na engleskom jeziku a i od strane CEDAW Odbora učestalo koristi termin "gender equality". U dokumentima na hrvatskom jeziku ovaj termin treba prevoditi kao "rodna jednakost", iako se on često prevodi sa terminom "ravnopravnost spolova".

Kako bi se navedeno postiglo, CEDAW konvencija obvezuje Države članice na usvajanje slijedećih mjera : "odgovarajućih mjera za razvoj i napredovanje žena" (članak 3), "privremenih posebnih mjera" za ubrzanje postizanja jednakosti spolova (članak 4.1), "posebnih mjera" za zaštitu majčinstva (članak 4.2) te "odgovarajućih mjera" za uklanjanje stereotipa o rodnim ulogama (članak 5).

Privremene posebne mjere se često nazivaju "pozitivne mjere" ili "mjere afirmativne akcije", no u CEDAW konvenciji one su pravno utemeljene u članku 4.1 koji navodi da su ove mjere privremene i usmjerene na ubrzanje *de facto* jednakosti između muškaraca i žena", te se stoga ne smatraju diskriminatornim. Primjer takvih mjera su kvote za političku participaciju žena, ili posebni tečajevi za žene na područjima na kojima su podzastupljene.

Za razliku od njih, CEDAW Konvencija propisuje i posebne mjere a to su one kojima je cilj zaštita majčinstva (članak 4.2). One štite žene koje zbog posebnosti

majčinstva te one imaju određene pogodnosti koje se isto tako ne smatraju diskriminacijom.⁹

Uz ove dvije posebne mjere CEDAW konvencija sadrži i obvezu mjenjanjem rodni stereotipa. Zanimljivo je sama Konvencija ne koristi termin rod u izričaju no opisno je upravo rod i rodna uloga žena i muškaraca obuhvaćena člankom 5 kojim se Države stranke obvezuju na "mijenjanje socijalnih, društvenih i kulturnih normi ponašanja odnosno predrasuda i stereotipa o ulozi muškaraca i žena utemeljenih na ideji 'o podređenosti ili nadređenosti jednoga ili drugoga spola ili na stereotipnim ulogama muškaraca i žena." Upravo se socijalne norme o ulogama muškaraca i žena nazivaju rod-nim ulogama i one se najsnažnije održavaju u podjeli uloga u obitelji te odgoju djece. Iako rodni stereotipi evoluiraju kroz vrijeme cilje CEDAW Konvecije je ukazati da oni rodni stereotipi koji sadrže patrijarhalne i diskriminatorne socijalne norme treba mijen-jati. Primjer takve patrijarhalne norme je odredba prema kojoj je muškarac glava obitel-ji.¹⁰

Posebno stavak 2. članka 5 obvezuje Države stranke da poduzimaju odgovara-jućih mjere za prihvaćanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u odgoju i razvoju djece. Ovim se mjerama trebaju uklanjati stereotipi o majci kao odgojiteljici, a ocu kao hranitelju obitelji te se njime određuje sto je to rodna jednakost.

Uz ove temeljne i okvirne odredbe od članka 1 do 5 , Konvencija sadrži i posebne članke, od članka 6 do članka 16 koji se odnose na pojedina područja diskriminaciju žena: trgovanje i iskorištavanje prostitucije, obrazovanje, zapošljavanje, politička partici-pacija, državljanstvo, zdravstvene zaštita itd.).

⁹ Opća preporuka CEDAW odbora Br. 25 o privremenim posebnim mjerama (temporary special measures), <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/comments.htm> (18.prosinca 2012.).

¹⁰ Rodni stereotipi odraženi su kroz povijest u zakonima koji u kojima žene nisu imale punu poslovnu sposobnost, te nisu mogle biti birane u zakonodavna tijela ili nisu mogle raditi u određenim profesijama. Vidi: Cook, J.R., and Cusack, S., *Gender Stereotyping , Transnational Legal Perspective*, University of Pennsylvania Press, 2010, str 20.

Iako Konvencije nema posebnu odredbu o nasilju nad ženama, što je donekle vezano i uz tretiranje nasilja nad ženama u vrijeme kada je ona usvajana¹¹, ona sadrži vrlo sveobuhvatnu definiciju diskriminacije žena koja obuhvaća i nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije žena.

Konvencija definira diskriminaciju žena u članku 1: "*U svrhu ove Konvencije izraz 'diskriminacija žena' označava svaku razliku, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovi spola kojemu je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, gospodarskom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovi jednakosti muškaraca i žena.*"¹² Ova sveobuhvatna definicija diskriminacije žena uključuje razne oblike diskriminacije uključujući i nasilje nad ženama, ukoliko ono ima za "svrhu ili posljedicu kršenje ljudskih prava žena".

Uz to Konvencija sadrži i poseban članak 16 koji zabranjuje diskriminaciju u obiteljskim odnosima, te tako direktno obuhvaća i područje obiteljskih odnosa koje je tradicionalno tretirano kao privatna sfera i bilo izuzeto iz domene međunarodne pravne regulacije.

Kako bi pojasnio primenu Konvencije na nasilje nad ženama CEDAW odbor je 1989 usvojio Opću preporuku Br. 12 o nasilju nad ženama kojoj navodi da članci 2, 5, 11, 12 i 16 Konvencije obvezuju Države članice da štite žene od nasilja te ih poziva da u svoja izvješća prema Konvenciji uključe informacije o zakonima i drugih mjerama vezanih uz zaštitu od nasilja, te o statističkim podacima.¹³ Kako u ovoj Općoj Preporuci nedostaje detaljnije objašnjenje kako je nasilje nad ženama obuhvaćeno navedenim člancima Konvencije, CEDAW odbor je 1992. godine usvojio Opću preporuku br. 19 o nasilju nad ženama u kojoj je pojasnio da "definicija diskriminacije iz članka 1 Konvencije uključuje rodno utemeljeno nasilje" koje je "...nasilje prema ženi zato što je žena ili zato

¹¹ Chinkin, C., *Violence Against Women* in Freeman, M., Chinkin, C., Rudolf, B., *The UN Convention on the Elimination of all forms of Discrimination against Women*, Oxford University Press, New York, 2012, str. 444.

¹² CEDAW Konvencija, članak 1, *op.cit.* u bilj 4.

¹³ U pogledu nasilja nad ženama CEDAW Odbor je na osmom zasjedanju 1989. godine usvojio Opću preporuku CEDAW Odbora Br. 12 iz 1989 o nasilju nad ženama (on violence against women), <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/comments.htm> (18. prosinca 2012.).

što disproportionalno pogađa žene. Ono uključuje akte kojima se nanosi fizičko, psihičko ili seksualno oštećenje ili patnja, prijetnje takvim aktima, prisila ili oduzimanje slobode"¹⁴.

Dalje CEDAW odbor navodi: "Rodno utemeljeno nasilje koje ograničava ili isključuje uživanje ljudskih prava i temeljnih sloboda prema međunarodnom pravu ili prema konvencijama za zaštitu ljudskih prava je diskriminacija u smislu članka 1 Konvencije. Ta prava i slobode uključuju: pravo na život, pravo ne biti podvrgnut torturi, nehumanom ili ponižavajućem postupku ili kazni, pravo na slobodu i sigurnost osobe itd."

CEDAW odbor pojasnio odgovornost države za kršenje ljudskih prava od strane pojedinca ukoliko "s dužnom pažnjom" (*due dilligence*) ne poduzme mjere da iste spriječi.¹⁵ Ova obveza se temelji na članku stavku 2 (e) Konvencije koji zabranjuje diskriminaciju od bilo koje fizičke osobe. Upravo ova zabrana diskriminacije od strane fizičkih osoba uspostavlja odgovornost države za djela pojedinaca. Naime država prema načelu "dužne pažnje" može biti odgovorna za kršenje ljudskih prava od strane pojedinca ukoliko s *dužnom pažnjom* ne poduzme mjere da iste spriječi, kazni počinitelja i osigura zaštitne servise i kompenzaciju žrtvi."¹⁶

Opća preporuka br. 19 smatra se jednom od najznačajnijih Općih preporuka CEDAW odbora jer je njome pojašnjeno da je nedovoljno nasilje nad ženama oblik diskriminacije žena, te je objašnjena obveza države da "s dužnom pažnjom" prevenira i kažnjava rodno utemeljeno nasilje od strane pojedinca nad ženama. Neki autori opravdano ističu da je Opća preporuka br. 19 "inkluzivnim tumačenjem" usvojila "formulu prema kojoj je "nasilje nad ženama izjednačeno sa diskriminacijom žena (VAW=SD)" te

¹⁴ Opća preporuka CEDAW Odbora CEDAW Br. 19, 1990, on violence against women, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/comments.htm> (18.prosinca 2012.).

¹⁵ Šimonović, D., *Introductory note to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, in the UN Audiovisual Library of International Law, Human Rights" December, 2008, www.untraty.un.org/cod/avl/pdf/ha/cedaw/cedaw_e.pdf (18.prosinca 2012.).

¹⁶ Opća preporuka br. 19 navodi: "države mogu biti odgovoreni i za privatne akte ako propuste djelovati sa dužnom pažnjom (*due dilligence*) da preveniraju kršenje prava ili da istraže ili kazne akte nasilja i osiguraju kompenzaciju Standard "due diligence"

je time ispunila prazninu u međunarodnom pravu koje nema eksplicitnu odredbu o zabrani nasilja nad ženama.¹⁷

Nesumnjivo je ova Opća preporuka bila ključna za bolje razumijevanje i primjenu CEDAW konvencije na nasilje nad ženama. 2017 je CEDAW odbor usvojio novu Opću preporuku br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama. Ova Opća preporuka predstavlja sveobuhvatno tumačenje primjene CEDAW Konvencije utemeljeno na razvoju od 1992. do 2017. a u njezinoj izradi je sudjelovala na poziv CEDAW Odbora i Posebna izvjestiteljica za uklanjanje nasilja nad ženama.

Uz CEDAW konvenciju 1993. godine je usvojena UN Deklaracija o eliminiranju nasilja nad ženama koja potvrđuje u prvom globalnom, iako pravno neobvezujućem instrumentu, da je nasilje nad ženama kršenje ljudskih prava žena te da definiira , ali ga ne podvodi pod jedan od oblika diskriminacije žena.¹⁸

Na regionalnoj razini je 1994. godine usvojena je Inter-Američka Konvencija o prevenciji, kažnjavanju i uklanjanju nasilja nad ženama (Konvencija Belem do Para) koja u članku 1 proklamira " pravo svake žene na slobodu od nasilja u javnom i privatnom životu", te koja uključuje mehanizam izvještavanja.¹⁹

Ovaj globalni razvoj međunarodnog prava u odnosu na nasilje nad ženama nadograđen je usvajanjem 2011. godine Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja - Istanbulske konvencije.

Istanbulska konvencija definiira nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije žena i kršenja ljudskih prava. Članak 3.(a) Istanbulske konvencije definiira : *“nasilje nad ženama” smatra se kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva*

¹⁷ Edwards, A., *Violence against Women under International Human Rights Law*, Cambridge University Press, 2011, str. 180 i str. 183.

¹⁸ Declaration on the Elimination of Violence against Women, UNGA Res 48/104, 20 December 1993. <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm> (18.prosinca 2012.).

¹⁹ Inter-American Convention on the Prevention, Punishment and eradication of Violence against Women (Convention of Belem Do Para), usvojena u Belem Do Para, Brazil, 1994. Članak 1 : " Svaka žena ima pravo biti slobodna od nasilja u javnom i privatnom životu." www.oas/juridico/english/sigs/a-61.html (18.prosinca 2012.).

djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu .

Do sazrijevanja svijesti o potrebi usvajanja posebne Europske konvencije za sprječavanje nasilja nad ženama došlo u razdoblju od 2006. do 2008. kada je provedena Pan-europska kampanja Vijeća Europe o sprječavanju obiteljskog nasilja nad ženama, koja je osmišljena i nadgledana od grupe od osam eksperata (Task Force on Violence against Women) imenovanih od strane Glavnog tajnika Vijeća Europe. Sukladno mandatu, ova je grupa eksperata/ica, istražila postojeće stanje te usvojila Završno izvješće u kojem je zaključila da dotadašnja pravno neobvezujuća Preporuka Odbora ministara Vijeća Europe o zaštiti žena od nasilja (Rec(2002)5) nije dovoljna te je predložila usvajanje pravno obvezujuće Europske konvencije o sprječavanju nasilja nad ženama.²⁰ Kako je istovremeno predloženo i usvajanje konvencije o sprječavanju obiteljskog nasilja, te konvencije o sprečavanju rodnog nasilja Odbor ministara Vijeća Europe objedinio je sve tri inicijative i osnovao *ad hoc* Odbor za izradu konvencije o sprječavanju nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (CAHVIO odbor)²¹. Draftiranje je trajalo dvije godine i rezultiralo usvajanjem Konvenciji Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja 2011. godine.²² Konvencija je otvorena za potpisivanje u Istanbulu te joj je skraćeni naziv Istanbulska konvencija. Ona u velikoj mjeri kodificirala dosadašnji globalni razvoj u primjeni CEDAW Konvencije.

²⁰ Final Activity Report of the Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, EG-TFV (2008)6; Dubravka Šimonović je bila izabrana za predsjedavajuću 2006 te pod-predsjedavajuću 2007. godine, http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/final_Activity_report.pdf (18.prosinca 2012.).

²¹ D. Simonovic i E. Ruler su izabrani za su-predsjedavajuće CAHVIO Odbora za izradu ove konvencije.

²² Održano je osam sastanak CAHVIO odbora, Odbor ministara Vijeća Europe formalno je usvojio Konvenciju 11. svibnja 2011. godine u Istanbulu gdje je i otvorena za potpisivanje; Convention on Preventing and combating violence against women and domestic violence, Council of Europe Treaty Series-No. 210, Istanbul, 11. V. 2011

Ona uz jasne definicije "nasilja nad ženama", "obiteljskog nasilja" i "dužne pažnje" koje do sada nisu postojale u obvezujućem međunarodnom instrumentu, sadrži i detaljne pravne norme vezane uz mjere prevenciju, zaštite i progon počinitelja. U njoj se definira nasilje nad ženama kao "povreda ljudskih prava i oblik diskriminacije žena", te se time potvrđuje i kao polazna točka za ovaj novi instrument usvaja interpretacija CEDAW Odbora u Općoj preporuci Br. 19 da je rodno utemeljeno nasilje nad ženama oblika diskriminacije žena.²³ Za razumjevanje ove definicije usvojene su i definicije kojima se objašnjavaju pojmovi : roda i rodno utemeljeno nasilja nad ženama, te žrtve i žene: Članak 3 (c): "rod" označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce; 3(d): "rodno utemeljeno nasilje nad ženama" označava nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene; 3 (e): "žrtva" označava svaku žičku osobu koja je izložena ponašanju navedenom u točkama a. i b.; 3(f) : "žene" uključuje i djevojčice mlađe od 18 godina.

Istambulska Konvencija za svoju cilj navodi: "zaštitu žena od svih oblika nasilja te uklanjanje obiteljskog nasilja", no uz to se navodi da će ona "doprinijeti suzbijanju svih oblika diskriminacije žena," čime se ukazuje na jasnu povezanost nasilja nad ženama i diskriminacije. Ona pritom sadrži odredbe koje su slične onima iz CEDAW Konvencije a koje se odnose na usvajanje i primjena načela pune rodne jednakosti i osnaživanje položaja žena. Istambulska konvencija kao najnovija na ovome području predstavlja moderan i sveobuhvatan instrument koji je rodno osviješten i koji se temelji na holističkom pristupu jer uključuje prevenciji nasilja, mjere za pomaganje žrtvama, progon počinitelja te sveobuhvatne politike. Tijekom izrade ove Konvencije korištena je sudska praksa Europskog suda za ljudska prava²⁴ kao i jurisprudencija CEDAW Odbora vezana uz slučajeve nasilja nad ženama, čime je dodatno ojačana njezina normativna razina u

²³ Ibid, članak 2 Istambulske konvencije.

²⁴ Kontrova v. Slovakia (no 751/04); Branko Tomašić i drugi protiv Hrvatske (no.46598/06); Opuz v. Turkey (no.33401/02):

pogledu prevencije sličnih slučajeva²⁵. Primjerice Europski suda za ljudska prava (ESLJP) je u predmetu *Opuz protiv Turske* iz 2009. godine vezanim uz obiteljsko nasilje po prvi puta rodno nasilje prema ženama tretira kao povredu članka 14 Europske Konvencije za zaštitu ljudskih prava, te se referira na CEDAW konvenciju i jurisprudenciju CEDAW odbora u slučajevima *A.T. v Hungary* i *Yildirim protiv Austria*.²⁶ Dosadašnji slučajevi CEDAW Odbora i Europskog suda za ljudska prava koji se odnose na nasilje nad ženama, upućuju na jasnu potrebu određenja rodnog nasilja nad ženama kao oblika diskriminacije žena i kršenja ljudskih prava te na nužnost usvajanja sveobuhvatnih sustava prevencije, zaštite i unapređivanja položaja žena prema standardima CEDAW konvencije i Istambulske konvencije. Istambulska konvencija slično kao i CEDAW konvencija uspostavlja i mehanizam nadzora odnosno odbor stručnih osoba za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (GREVIO) za praćenje provedbe ove Konvencije od strane Stranaka. GREVIO se početno sastoji od 10 stručnjakinja/ka a mandat je četiri godine uz mogućnost jednog reizbora. Nakon 25 ratifikacija GREVIO se povećava na 15 stručnjakinja / ka. Uz njega je predviđen i Odbor Država stranaka konvencije.

Zaključak

CEDAW Konvencija kao globalni međunarodnopravni instrument obuhvaća nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije žena dok Istambulska konvencija kao regionalna europska konvencija polazi od nasilja nad ženama kao oblika diskriminacije žena i kršenja ljudskih prava čime doprinosi uklanjanju drugih oblika diskriminacije žena.

²⁵ *Case A.T v. Hungary*, CEDAW, 2/2003, *Case Goekce v. Austria* 5/2005 i *Case Yildirim v. Austria* 6/2006.

²⁶ *Ibid.*

Ove dvije konvencije imaju različit ali i preklapajući obuhvat te su globalni i regionalni karaktera instrumenti koji se djelomično preklapaju te time i nadopunjuju i uzajamno jačaju na području suzbijanja rodno utemeljenog nasilja nad ženama koje obje tretiraju kao kršenje ljudskih prava žena i oblik diskriminacije žena.

Istanbulska konvencija sadrži i detaljne normativne standarde za prevenciju, kažnjavanje, zaštitu i kompenzaciju žrtava nasilja te sa pruža najdetaljniju razradu obveza države u borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja . Istanbulska konvencija je otvorena za pristupanje i državama izvan kruga članica Vijeća Europe a i njezini standardi kao takvi potencijalno imaju univerzalnu vrijednost jer ih sve države mogu koristiti za poboljšanje nacionalnog zakonodavstva. Novo usvojena Opća preporuka CEDAW Odbora br. 35 na globalnoj razini prati detaljniju normativnu razinu Istanbulske Konvencije te se time jača sinergija između ova dva instrumenta.